

„ARCHIVNÍ ČASOPIS”. ODBOR ARCHIVNÍ SPRAVA MV ČR
2013, t. 63, nr 1–4

Dział „Artykuły” zawiera dwa teksty. Pierwszy, autorstwa Jana Hutařa z Morawskiej Krajowej Biblioteki w Brnie, pt. *Archives New Zeland — budování digitálního archivu pro dlouhodobou ochranu digitálních dokumentů* dotyczy projektu GDA (*Government Digital Archive*) realizowanego przez Archiwum Nowej Zelandii. Autor opisał prace związane z utworzeniem archiwum cyfrowego w Nowej Zelandii, jego integrację z dotychczasowymi systemami służącymi do udostępniania i wyszukiwania materiałów, współpracę z Biblioteką Narodową Nowej Zelandii, z którą archiwum opracowało system ochrony danych cyfrowych Rosetta. Odnosząc się do okoliczności powstania archiwum, autor podkreślił, że w społeczeństwie nowozelandzkim panuje przeświadczenie, że ochrona i udostępnianie dokumentów urzędów państwowych wpływa na większą odpowiedzialność tych urzędów i wspiera demokrację. Długotrwała ochrona dokumentów administracyjnych jest też podstawą do wsparcia sektora publicznego i jego funkcji. Od samego początku zakładano, że archiwum nie miało być tylko repozytorium dla danych, ale powinno zapewniać długoterminową ochronę danych również w przypadku zmian technologicznych. Autor, odnosząc się do sytuacji poprzedzającej projekt GDA, wspominał o repozytorium IDA (*Interim Digital Archiv*), które było tymczasowym rozwiązaniem na przechowywanie dokumentów elektronicznych. Nowy projekt GDA był jednym z rezultatów planu z 2009 r., opracowanego przez oddział *Digital Continuity*, który został założony w 2006 r. Pierwotna nazwa systemu brzmiała Kronos, później DPS, a w ostateczności Rosetta. Autor opisał trzy fazy projektu GDA. Faza pierwsza to umożliwienie udostępnienia zasobu *online*, faza druga to transfer danych cyfrowych (*digital born*), faza trzecia to zabezpieczenie *online* i proces długiej ochrony. W odrębnym rozdziale autor omówił kwestię źródeł wprowadzonych do systemu oraz aplikację Ingestor, która używana jest do transferu naturalnych dokumentów elektronicznych (*digital born*).

Drugi artykuł w tym dziale to opracowanie źródłoznawcze autorstwa Jiří'ego Vidlički, opisujące zespół o nazwie Związek Bibliofilów Czeskich (SČB) przechowywany w Krajowym Archiwum w Opawie Oddział w Ołomuńcu (*Archivní fond olomoucké skupiny Spolku českých bibliofilů v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě. Významný pramen k dějinám moravského bibliofilského hnutí*). Związek został założony 30 marca 1908 r. z inicjatywy Josefa Nováčka

w praskim Muzeum Technologiczno-Przemysłowym. Związek wydawał publikacje, nieperiodyczne druki i biuletyn „Český bibliofil”. Autor przybliżył historię funkcjonowania związku w okresie kilkudziesięciu lat. Odniósł się też do dziejów oddziału ołomunieckiego związku, który został założony 23 maja 1970 r. Archiwalia praskiej centrali SČB są przechowywane w Archiwum Literackim Instytutu Piśmiennictwa Narodowego. Zespół nie jest opracowany, obejmuje lata 1924–1990 i składa się z dokumentów związkowych, korespondencji, rękopisów, druków, wycinków prasowych. Oddział ołomuniecki tworzy odrębny zespół obejmujący lata (1930) 1970–2007 i składający się ze 176 jednostek inwentarzowych (224 jednostki ewidencyjne), zawiera: księgi, rękopisy, albumy, fotografie, filmy, kartotekę i druki.

W dziale poświęconym sylwetkom archiwistów zamieszczono tekst Ireny Mamczak-Gadkowskiej o Stanisławie Nawrockim (1925–2010).

Dział „Dyskusje” zawiera tekst Mikuláša Čtvrtníka pt. *Hlas volající na poušti*, stanowiący filozoficzne rozważania na temat wytycznych dotyczących danych cyfrowych w kontekście twórcy dokumentów.

Pierwszy tekst w dziale „Wiadomości” to informacja Martina Nekali o spuściznie Oty Hory (*Zpráva o pozůstalosti Oty Hory*). Autor przedstawił sylwetkę polityka, dzieje zasobu oraz zamieścił dokładny spis materiałów zawartych w inwentarzach. Spuścizna przechowywana jest w Narodowym Archiwum w Pradze (*Národní Archiv České republiky v Praze*, 42 pudła) oraz *Library and Archives Canada* w Ottawie (36 pudeł).

Na kolejnych stronach zamieszczono obszerną relację Lenki Linhartovej i Márii Špankovej ze spotkań EBNA, EAG i EURBICA, które odbyły się w Kopenhadze (*Jarné zasadnutia európskych archívnych orgánov [postrehy zástupcov SR a ČR]*). O spotkaniu członków EBNA i EAG w Nikozji na Cyprze (11–12 października 2012) pisał również Michal Wanner.

W dziale „Wiadomości” znalazła się relacja Karla Kouckiego i Jaroslava Šulca z obrad międzynarodowej konferencji „*Preservation Strategies and Imaging Technologies for Cultural Heritage Institutions and Memory Organizations*”, która odbyła się w Kopenhadze (12–15 czerwca 2012), a zorganizowało ją *Society for Imaging Science and Technology* z siedzibą w Stanach Zjednoczonych.

Do wydarzenia w Polsce odnosi się artykuł Jakuba Doležala, który opisał międzynarodową konferencję „*Preserving the Memory of the Presidency*” zorganizowaną w Warszawie (10 października 2012) przez Instytut Lecha Wałęsy we współpracy z Kancelarią Prezydenta RP

Ostatnim tekstem w tym dziale jest informacja Zdenka Kravara o spotkaniu archiwistów w Bad Kissingen (29–31 października 2012). Autor odnotował obecność m.in. pracowników Archiwum Państwowego w Katowicach — Jakuba Grudniewskiego (przedstawił referat o administracji pruskiej do roku 1945 na podstawie źródeł zachowanych w archiwach państwowych w Katowicach

i Opolu, oraz archiwach berlińskich) i Mirosława Węckiego (omówił zespoły z okresu reżimu nazistowskiego).

W części poświęconej sylwetkom archiwistów znalazły się informacje o Milošu Kouřilu i Milanie Nowotnym, a także spis osób, które w 2012 r. otrzymały medale honorowe.

W dziale „Literatura” opublikowano omówienia czasopisma „Slovenská archivistika” (2011, nr 1–2) oraz publikacji *Regesten der Urkunden des Hauptstaatsarchiv Dresdens 1366–1380* (oprac. Eckhart Leisering).

W numerze drugim omawianego czasopisma dział „Artykuły” rozpoczyna się tekstem autorstwa Tomáša Dvořáka, Mirosława Kunty, Radka Pokorn’ego, Ivo Šulca i Michala Wannera poświęconym wytycznym do opracowania materiałów archiwalnych (*Jak vznikala nová Základní pravidla pro zpracování archiválií*). We wstępie podano przyczyny, które spowodowały opracowanie nowych wskazówek, tj.: zmiany w środowisku archiwalnym, standaryzacja opisu archiwalnego, powstanie nowych rodzajów archiwaliów, zmiana postaci registratury, przestarzałe przepisy z 1959 r., różnice metodyczne, potrzeba wyznaczenia zasad udostępnienia dokumentów cyfrowych za pośrednictwem narodowego portalu. W dalszej części autorzy przypomnieli genezę projektu oraz przedstawili grupę roboczą, koncepcję i zakres nowych przepisów, których tytuł również był problematyczny (rozważano zastosowanie tytułu „Wytyczne dotyczące opracowania materiałów” lub „Wytyczne dotyczące dostępu do materiałów”). Problemem okazało się też określenie miejsca archiwum wśród instytucji pamięci, takich jak muzeum, galeria, biblioteka. W części dotyczącej zasad opracowania archiwaliów autorzy przedstawili rozważania na temat definicji pojęć „zespół archiwalny” i „jednostka ewidencyjna”. W następnych punktach odniesiono się do opisu archiwalnego, elementów opisu archiwaliów, aktotwórców, postaci rejestrów.

Następnym artykułem jest praca Richarda Mahela pt. *Svědectví fragmentárního zvukového záznamu o soudním procesu s Williamem N. Oatsem v Praze v roce 1951 r.* Mahel omówił dwa nieopracowane dotychczas zapisy dźwiękowe z przebiegu sprawy Williama Oatisa, szefa praskiego oddziału *Associated Press*, który został oskarżony o szpiegostwo. Zachowane nagrania zawierają przesłuchanie Oatisa z 23 lipca 1951 r. w Państwowym Sądzie w Pradze. Oba nagrania magnetofonowe były pierwotnie częścią tzw. Archiwum Karla Klosa (1909–1982).

Trzeci tekst w dziale „Artykuły” nawiązuje tematyką do dziedziny sfragistyki. Jego autor, Ivan Štarha, opisuje herb rodu Persztejn (*Pernštejnský erb v komunální heraldice*).

W dalszej części Mikuláš Čtvrtník i Jan Kahuda przedstawili sylwetkę Jaroslava Vrbata i jego teorię klasyfikacji dokumentacji (*Jaroslav Vrbata a teorie výběru/hodnocení dokumentů*). Artykuł powstał z okazji 80. urodzin tego czeskiego archiwisty i byłego dyrektora Głównego Archiwum Państwowego w Pradze.

W tekście przedstawiono życiorys jubilata, jego karierę zawodową oraz, w odrębnym rozdziale, prace związane z kwestią wartościowania dokumentacji.

Dział „Dyskusje” wypełnia refleksyjny tekst Mikuláša Čtvrtníka dotyczący zachowywanych spuścizn (*Jeden karton život člověka*).

W dziale „Wiadomości” znajduje się informacja Martina Nekali dotycząca spuścizny Edmunda Řeháka. Autor przedstawił życiorys polityka oraz okoliczności pozyskania jego materiałów. Do artykułu dołączył opis zawartości 17 kartonów pozyskanych archiwaliów.

Jindřich Schwippel z kolei informuje o trzech rocznicowych konferencjach zorganizowanych z okazji 60. rocznicy powstania ośrodków sanitarnych, powołania Instytutu Masaryka i Akademii Nauk Republiki Czeskiej oraz utworzenia Archiwum Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie.

W numerze trzecim dział „Artykuły” wypełnia m.in. źródłoznawcze opracowanie Sixtusa Boloma-Kotari’ego z zakresu nauk pomocniczych historii (*Pečeti evangeliků kolem roku 1800*), w którym autor scharakteryzował zbiór sfragistyczny, odnosząc się do historii funkcjonowania Kościoła protestanckiego w Czechach. Tekst zawiera opisy pieczęci kościelnych, gmin ewangelickich oraz indywidualnych duchownych, w szczególności superintendenta Michaela Blažka, najwybitniejszego przedstawiciela Kościoła kalwińskiego reformowanego na Morawach, żyjącego w latach 1753–1827.

Dział „Wiadomości” otwiera tekst Evy Gregorovičovej prezentujący wyniki jej prac nad zespołami Archiwum Państwowego we Florencji (*Přehled výsledků průzkumu fondů ve Státním archivu ve Florencii za léta 2002–2011*). Obejmowały one kwerendę źródłową dotyczącą przechowywanego w Archiwum Narodowym w Pradze archiwum rodzinnego Habsburgów tokańskich. Autorka omówiła w szczególności dokumentację Sekretariatu i Ministerstwa Spraw Zagranicznych we Florencji, zbiory kartograficzne zawarte w poszczególnych zespołach archiwalnych i pomoce archiwalne.

Następna informacja w tym dziale to wspólna relacja Karla Kouckiego, Jaroslava Šulca i Jiří’ego Vichy z wyjazdu służbowego do Hagi (*Zpráva ze služební cesty do Haagu*). Celem wizyty zrealizowanej w ramach projektu badawczego „Ochrona materiałów archiwalnych priorytetowych dla potrzeb państwa” (21–24 listopada 2011) było pozyskanie informacji o holenderskim projekcie narodowym *Metamorphoze*. Pracownicy Archiwum Narodowego i Państwowego Archiwum Okręgowego w Pradze gościli w Królewskiej Bibliotece i Narodowym Archiwum.

Polski akcent posiada następny komunikat, autorstwa Michala Wannera, na temat XIII Konferencji Archiwów Krajów Europy Środkowej i Wschodniej z serii „*Colloquia Jerzy Skowronek dedicata*”, która odbyła się w Warszawie 22–23 maja 2013 r. (*13. konference o archivech států střední a východní Evropy ve Varšavě 22–23 května 2013*). Konferencja poświęcona była kwestii postępowania z dokumentem elektronicznym oraz dostępu do źródeł archiwalnych za pomocą Internetu.

W dziale „Wiadomości” została również zamieszczona informacja Pavla Koblasa na temat Archiwum Krajowego w Weitrze oraz wykaz podróży służbowych pracowników OASS, NA, MZA, ZA i okręgowych archiwów państwowych w roku 2012. W Polsce czescy archiwiści odwiedzili archiwa państwowe w Opolu, Wrocławiu i Katowicach, Muzeum w Raciborzu, Archiwum Akt Nowych, Instytut Historii PAN oraz uczestniczyli w warsztatach na temat projektów prowadzonych przez ICARUS (*International Centre for Archival Research*) we Wrocławiu.

Dział przeznaczony na prezentację sylwetek archiwistów zawiera tekst Ludmily Sulitkovéj poświęcony jubileuszowi Richarda Marsiny (*Životní jubileum významného slovenského historika a editora Richarda Marsiny*).

Ostatnim działem czasopisma jest przegląd publikacji, głównie czeskich i słowackich. Zamieszczono w nim też omówienia: *Editionswissenschaftliches Kolloquium 2009, Zahlen und Erinnerung von der Vielfalt der Rechnungsbücher und der vergleichbarer Quellengattungen* (wyd. Helmut Flachenecker i Janusz Tandecki, Toruń 2010) oraz *Editionswissenschaftes Kolloquium 2011. Quellen kirchlicher Provenienz. Neue Editionsprojekte und aktuelle EDV-Projekte* (wyd. Helmut Flachenecker i Janusz Tandecki we współpracy z Krzysztofem Kopińskim, Toruń 2011).

Dział „Artykuły” w numerze czwartym czasopisma zawiera tekst Marceli Kalašovej poświęcony dokumentacji Stowarzyszenia Filmowców Prag-Film A.G., zachowanej w Narodowym Archiwum Filmowym w Pradze (*Archivní fond filmové společnosti Prag-Film A.G. [A-B, akciové filmové továrny, a.s.] v Národním filmovém archivu*). Autorka omówiła dzieje towarzystwa w okresie I Republiki Czechosłowackiej oraz Protektoratu Czech i Moraw, scharakteryzowała schemat, według którego opracowano zespół oraz jego zawartość. Całość zachowanej dokumentacji obejmuje 47 kartonów materiałów z lat 1920–1958. Do opracowania załączono spis filmów.

Pierwszy tekst w dziale „Wiadomości” to informacja Martina Nekoli o zespole Františka Klátila (*Zpráva o fondu Františka Klátila*) przechowywanym w Archiwum Narodowym w Pradze. Autor przedstawił życiorys dziennikarza i pisarza, który żył i tworzył na emigracji. Odnosząc się do zachowanych materiałów, autor zwrócił uwagę na fakt, że materiały dotyczące Klátila znajdują się również w Instytucie Hoovera, Archiwum Czechów i Słowaków za Granicą na Uniwersytecie w Chicago oraz w *Libri Prohibiti* w Pradze. Tekst uzupełnia spis zawartości 12 kartonów archiwaliów.

Na drugim miejscu w dziale „Wiadomości” znalazła się zbiorowa relacja Tomáša Dvořáka, Karla Kouckiego i Milana Vojáčka z wyjazdu służbowego do Waszyngtonu (15–21 października 2011), w ramach projektu Archiwum Narodowego USA i Państwowego Archiwum Okręgowego w Pradze pod nazwą „Ochrona materiałów archiwalnych ważnych dla potrzeb państwa”. Autorzy odwiedzili Archiwum Narodowe USA i Bibliotekę Kongresu w celu zapoznania

się z prowadzonymi przez te instytucje projektami digitalizacji i ochrony kopii cyfrowych.

Następny tekst jest autorstwa Lenki Linhartovej, a dotyczy międzynarodowej konferencji archiwalnej, która odbyła się w Paryżu w listopadzie 2012 r. (*Conférence Internationale Supérieure d'Archivistique*).

Relację z konferencji pt. „*Urkundenformeln und Urkundenprotokoll. Formen der Schriftlichkeit im mittelalterlichen Polen und angrenzenden Regionen (13–14 Jahrhundert)*”, zorganizowanej w Warszawie (3–4 czerwca 2013) przez Niemiecki Instytut Historyczny, przygotował Tomáš Velička. Autor ten wspominał m.in. o wystąpieniach Adama Szwedę z Torunia oraz Agaty Bryłki z Katowic.

Dział „Komunikaty” zamyka relacja Michala Wannera z posiedzeń EBNA (*European Board of National Archivists*) i EAG (*European Archives Group*), które odbyły się w Wilnie (8–9 października 2013) w ramach litewskiego przewodnictwa w Radzie EU.

W części czasopisma poświęconej działalności archiwistów przedstawione zostały życiorysy historyka Oldřicha Šedy, Jaroslava Mackerle, Bertholda Waldstein-Wartenberga.

W dziale „Literatura” zamieszczone zostały omówienia publikacji czeskich oraz jednego wydawnictwa angielskiego.

Wioletta Lipińska

(Warszawa, Instytut Badań Literackich PAN)

„LA GAZETTE DES ARCHIVES” 2016, nr 1 (241)–4 (244)

Pierwszy z numerów rocznika 2016 „La Gazette des Archives” zawiera tekst poświęcony stowarzyszeniom archiwistów w różnych krajach świata. Jego autorem jest Didier Grange. Tekst i numer został zatytułowany *Les associations professionnelles d'archivistes (Zawodowe stowarzyszenia archiwistów. Panorama międzynarodowa)*. Autor tekstu, archiwista miasta Genewy, wskazał, że idea publikacji prezentującej kompleksowo i globalnie stowarzyszenia zawodowe archiwistów narodziła się na wyspie Fuerteventura (jedna z Wysp Kanaryjskich) w 2006 r. Wspierana była także przez Międzynarodową Radę Archiwów. Jest rezultatem współpracy hiszpańsko-francuskiej. Podstawą publikacji stały się badania monograficzne poświęcone poszczególnym stowarzyszeniom.

Badania nad historią stowarzyszeń wymagały rozstrzygnięcia kilku kwestii. Pierwszą z nich była definicja i określenie, czym są takie organizacje, jaka jest podstawa prawna ich istnienia? Takie działania stały się trudne metodologicznie z powodu różnorodności takiej formy zrzeszania się. Za pierwsze kryterium wy-